

15. A fiatalok jóléte Európa városaiban a helyi gazdasági fejlettség és társadalmpolitika kontextusában

10.61501/TRIP.2022.15

Csathó Ábel – Medgyesi Márton

1. Bevezetés¹

Elemzésünk fő kérdése, hogy a fiatalok jólétét hogyan befolyásolja a helyi gazdasági fejlettség és a helyi közpolitikai környezet az európai városokban. Milyen csatornákon keresztül érvényesül a gazdasági fejlettség hatása az étellel való elégedettségre a fiatal felnőttek körében? Hozzájárulnak-e a helyi közpolitikai erőfeszítések elégedettségük növeléséhez? E kérdések megválaszolása érdekében a *Quality of Life in European Cities* felmérés adatain végzünk többváltozós elemzéseket a 2012 és 2019 közötti – a Covid-válságot megelőző – időszakra vonatkozóan. Feltevésünk szerint a munkahelyek elérhetősége, a lakhatás jobb hozzáférhetősége, a közszolgáltatások minősége, a kikapcsolódási lehetőségek és a városi környezet mind-mind befolyásolják az étellel való elégedettséget a fiatalok körében.

Elemzésünkben a fiatal felnőtt lakosságra, nevezetesen a 16–35 éves korosztályra összpontosítunk. Az ifjúsági munkanélküliség és a munkaerő-piaci bizonytalanság az egyik legjelentősebb társadalmi probléma Európában (Unt *et al.* eds. 2021). A fiatalok sikeres munkaerő-piaci integrációja általában is kihívást jelent, de a 2008–2009-es válság tovább súlyosbította ezeket a nehézségeket, különösen azokban az országokban, amelyeket a recesszió a leginkább sújtott (O’Reilly *et al.* 2015; Medgyesi 2018). Ennek egyik rövid távú következménye a fiatalok körében a növekvő szegénységi ráta, valamint a fiatalabb és idősebb felnőttek közötti jövedelmi különbségek növekedése (Medgyesi 2019). A fiatalkori munkanélküliség azért különösen fontos, mert a kutatások azt mutatják, hogy a pályafutás korai szakaszában szerzett munkanélküliségi tapasztalatok növelik a pályafutás későbbi szakaszaiban a munkanélküliség valószínűségét, és alacsonyabb jövedelmet eredményeznek (Gangl 2006). Arra is van bizonyíték, hogy a munkanélküliség és a munkahelyi bizonytalanság csökkenti az étellel való elégedettséget a stabil munkahelyen dolgozókhöz

¹ A tanulmány az *Urban PoLicy Innovation to address inequality with and for Future generations – UPLIFT Horizon Europe* (Grant Agreement No. 870898) kutatás keretében készült.

képe, és hozzájárul az önálló életvitel felé való átmenet elhalasztásához is (lásd Unt *et al.* eds. 2021).

A városok, nagyvárosok munkaerőpiacai jelentős mértékben vonzzák a fiatalokat, akik szívesen választanák lakóhelyül a jobb képzési és elhelyezkedési lehetőségekkel kecsegtető nagyvárosokat. Ugyanakkor a nagyvárosokban jellemzően a megélhetés költségei is magasabbak. A lakhatási költségek emelkedése sok nagyvárosban jelentősen megnehezíti a fiatalok lakáshoz jutását (Glaeser 2020), akik kénytelenek jövedelmük jelentős részét lakhatásra fordítani vagy sok időt utazással tölteni. A magas lakhatási költségek vagy az ingázással töltött idő egyaránt csökkenti a szubjektív jólétet (lásd Acolin–Reina 2022; Florida *et al.* 2013). A városi munkaerő-piaci és lakhatási lehetőségek mellett ugyanakkor a helyi kontextus egyéb jellemzői is befolyásolhatják a fiatalok jólétét. Ide tartozik a helyi közszolgáltatások, elsősorban az oktatási és egészségügyi intézmények minősége, amelyek a gyermeket vállaló vagy gyermekvállalást tervező fiatalok számára lehet fontos életminőséget befolyásoló tényező. A helyi gazdasági fejlettség és a közszolgáltatások mellett elemzésünkben figyelembe tudjuk venni a kulturális és sportlétesítményekkel való elégedettséget, valamint a városi környezettel kapcsolatos értékeléseket is.

Az elemzésben az adatbázisban szereplő magyar városokat, Budapestet és Miskolcot hasonlítjuk az EU-tagországok más városaihoz. Budapest az ország fővárosaként a magyar népesség csaknem egy ötödét magáénak tudhatja, a teljes hazai GDP-nek mintegy 40%-át itt állítják elő. A főváros nemcsak közigazgatási centrum, de egyben az ország kulturális, oktatási és sportközpontjának is tekinthető. Miskolc lakossága mintegy 150 ezer fő, ezzel az ország negyedik legnépesebb városa és az Európai Unió egyik legszegényebb régiójának központja. A nemzetközi összehasonlításban kiemelten kezeljük a visegrádi országot és a többi poszt szocialista ország vizsgálatban szereplő városait.

Magyarországon azért is különösen fontosak a szubjektív jólléttel kapcsolatos kutatások, hiszen már-már közhelynek számít, hogy az országban viszonylag alacsony az étellel való elégedettség a teljes lakosság körében. Az OECD országai közül Magyarország csak Görögországot, Litvániát, Koreát és Törökországot előzi meg, azonban utolsó előtti a rangsorban, ha az étellel nagyon elégedetlenek arányát tekintjük. Ezzel szemben a többi visegrádi országban jóval pozitívabb a kép. Csehország és Lengyelország az OECD-átlag fölött van mind az étellel való átlagos elégedettség, mind a nagyon elégedetlenek arányát tekintve. Szlovákia ugyan mindkét szempontból az átlag alatt maradt, de még így is több hellyel megelőzi Magyarországot a rangsorban (OECD 2020).

2. Korábbi vizsgálatok

Tanulmányunkhoz a *Quality of Life in European Cities* adatbázist használjuk, amelyet gyakran alkalmaznak a szubjektív jólét (pl. az étellel való elégedettség) meghatározó tényezőinek vizsgálatára az európai városokban. A következő rövid irodalmi áttekintésben összefoglaljuk, hogy a közelmúltban végzett kutatások hogyan hasznosították ezeket az adatokat.

Dorota Węziak-Białowska (2016) eredményei szerint komoly eltérés van az európai városok lakói között az étellel való elégedettség tekintetében. A tömegközlekedéssel, kulturális létesítményekkel, kiskereskedelmi üzletek elérhetőségével, a zöldterületekkel, a levegő minőségével, az emberek megbízhatóságával, a közigazgatással és az adminisztrációval kapcsolatos elégedetlenség hozzájárul az étellel való alacsonyabb elégedettséghez. A magasabb biztonságérzet, a lakóhellyel való elégedettség viszont pozitívan hatnak az étellel való elégedettségre. Ezt megerősítették a városi szintű adatok is: azokban a városokban, ahol az emberek nagyobb arányban elégedettebbek a biztonsággal, nagyobb arányban lesznek elégedettebbek az életükkel is (Węziak-Białowska 2016).

Olsen és szerzőtársai (2019) a városokon belüli területhasználat és az étellel való elégedettség közötti kapcsolatot elemzik. A szerzők azt is vizsgálták, hogy a táj hogyan függ össze a városokon belüli, étellel való elégedettségben mért társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségekkel. Az eredmények szerint a terület felhasználásának módjai és arányai hatással vannak az étellel való elégedettségre. A konkrét tényezők, amelyek mértéke közrejátszik, a következők: lakóépületek, izolált építmények, utak, legelő, növényzet területi nagysága. Mindezek mellett, a szerzők szerint az egyenletesebb területi eloszlás kisebb egyenlőtlenségeket eredményez ez étellel való elégedettségben (Olsen *et al.* 2019).

Gajdoš és Hudec (2020) a szubjektív jólét (étellel való elégedettség) és a városi jellemzők közötti kapcsolatot vizsgálják. A magyarázó változóként használt tényezők a következők: a tömegközlekedéssel, kiskereskedelmi üzletekkel, egészségügyi ellátással, oktatással, munkahelyek elérhetőségével, lakhatással, a város tisztaságával, a zöldfelületekkel való elégedettség és a számlák időben történő kifizetése, valamint a város mérete, népsűrűsége, munkanélküliségi ráta. Ezek közül csak három olyan tényező volt, amely szignifikáns kapcsolatban állt a kérdezettek elégedettségével. Ezek az egészségügyi ellátás minősége, a háztartások anyagi helyzete és a munkahelyek elérhetősége voltak (Gajdoš–Hudec 2020).

Moeinaddini és szerzőtársai (2020) az életükkel nagyon elégedett emberek arányát alkalmazza függő változóként. A független változók a városi élet különböző aspektusaival, például az iskolákkal, a tömegközlekedéssel vagy a zöldterületekkel való elégedettség. A kutatás megállapította, hogy az étellel való

elégedettséggel leginkább összefüggő tényezők a városban való biztonságérzet, az egészségügyi szolgáltatásokkal, a tömegközlekedéssel és a környékbeli utcák és épületek állapotával való elégedettség, valamint a kiskereskedelmi üzletek elérhetősége (Moeinaddini *et al.* 2020).

Okulicz-Kozaryn és Valente (2018) az élhetőség és a szubjektív jóllét közötti kapcsolatot vizsgálja az európai városokban. A városok élhetőségének értékeléséhez a *Mercer Indexet*² használják. Az eredmények szerint erős a korreláció a városi élhetőségi és a szubjektív jólléti mutatók között. Ugyanakkor vannak városok, ahol jelentős az eltérés a két érték között. Ilyen például Belfast, ahol ugyan az élhetőségi mutatók alacsonyak, a szubjektív jóllét mégis viszonylag magasnak mondható. Ennek ellentéte Párizs, ahol magas az élhetőség, de alacsony a szubjektív jóllét. A szerzők szerint a nyugati országok városai felülteljesítenek az élhetőség, az északi országok városai pedig a szubjektív jóllét tekintetében. Általános tendencia, emellett, hogy a kisebb városokban, mind az élhetőség, mind a szubjektív jóllét szempontjából kedvezőbb a helyzet (Okulicz-Kozaryn–Valente 2018).

Összességében tehát, a rendelkezésünkre álló szakirodalom alapján elmondhatjuk, hogy a lakóhely minősége hatással van az étellel való elégedettségre is. Tanulmányunkban azt vizsgáljuk, hogy a fiatalok esetében hogyan érvényesülnek ezek az összefüggések, a lakóhely milyen jellemzői vezetnek magasabb elégedettséghez.

3. Adatok

Az elemzéshez az *EC/DG REGIO Perception Survey on the Quality of Life (QoL) in European Cities* című adatfelvétel 2012-ben, 2015-ben és 2019-ben felvett adatait használjuk. A fiatalokkal kapcsolatos mintanagyság növelése érdekében az elemzésben a három felmérés adatait egy adatbázisban egyesítjük. Mindegyik felmérés tartalmaz kérdéseket a lakóhely számos aspektusával való elégedettségről, például a tömegközlekedéssel, az egészségügyi ellátással, a kulturális intézményekkel vagy a zöldterületekkel kapcsolatban. A városi élet különböző aspektusaival való elégedettségre vonatkozó kérdések mellett a felmérések tartalmazzák a válaszadók társadalmi-demográfiai adatait (foglalkozás, iskolai végzettség, életkor, nem, háztartásméret), valamint arról is tájékoztatást adnak, hogy a válaszadó mióta él a városban.

² Ez az index a városok élhetőségének objektív mérésére szolgál. Az index 39 tényezőt tartalmaz tíz kategóriába csoportosítva, úgy mint: (1) politikai és társadalmi környezet; (2) gazdasági környezet; (3) szociokulturális környezet; (4) egészség és higiénia; (5) iskolák és oktatás; (6) közszolgáltatások és közlekedés; (7) rekreáció; (8) fogyasztási cikkek; (9) lakhatás és (10) természeti környezet.

A kutatás adatait (mobil- és vezetékes) telefonon keresztül gyűjtötték, véletlen mintavétellel. 2012-ben és 2015-ben városonként 500, 2019-ben 700, 16 éves vagy idősebb személy megkérdezésével. Az adatfelvételek az Európai Unió valamennyi jelenlegi tagállamának városairól, valamint az Egyesült Királyság, Svájc, Norvégia, Izland és Törökország városairól tartalmaznak adatokat, országonként a fővárost, valamint a nagyobb országokban legalább egy és legfeljebb öt másik várost lefedve. Kontextuális mutatóként a városok népességét, az egy főre jutó városi GDP-t és a városi munkanélküliségi rátát használjuk az OECD nagyvárosi térségekre vonatkozó adatbázisából. Mivel az OECD-adatok csak a városok korlátozott körére állnak rendelkezésre, így elemzésünk ennek a 69 városnak a 16–35 éves lakosságára vonatkozik, a minta elemszáma 35 576 fő.

Elemzésünk két fő részből áll. Az első felében egyéni szintű változók hatását vizsgáljuk az étellel való elégedettségre többváltozós modellel. Az elemzés második részében a városi jellemzők hatását vizsgáljuk az aggregált elégedettségi mutatókra.

4. A fiatalok étellel való elégedettségének egyéni meghatározói

Az elégedettség egyéni meghatározóinak vizsgálatára rangsor probit modellt alkalmaztunk, ahol a függő változónk az étellel való elégedettség négy lehetséges válasszal: 'nagyon elégedett', 'inkább elégedett', 'nem igazán elégedett' és 'egyáltalán nem elégedett'. Magyarázó változókként a kérdezettek iskolai végzettségét, nemét, életkorát, anyagi nehézségeinek gyakoriságát, foglalkoztatottsági státuszát, az interjú felvételének évét, a háztartás összetételét, valamint a városokat vontuk be.³

Mint az *1. táblázatban* látható, az életkor, a nem, az anyagi nehézségek gyakorisága, a foglalkoztatottsági státusz, az adatfelvétel éve és a háztartás összetétele szignifikáns hatással van a fiatalok étellel való elégedettségére, míg az iskolázottság és az étellel való elégedettség között nem találtunk közvetlen összefüggést. A kor hatása negatív. Első ránézésre ez némiképp ellentmondhat az intuíciónknak, hiszen az életkorral általában javul az egyén munkaerőpiaci helyzete, nő a jövedelme. Viszont emlékezzünk, nem a teljes népességet, csak a 16–35 éves korosztályt vizsgáljuk, így az eredmény kevésbé meglepő, hiszen a szakirodalom megállapítása szerint az étellel való elégedettség jellemzően csökken a felnőttkor kezdetétől a késő negyvenes – kora ötvenes életkorig, majd onnan kezdve nő (Blanchflower–Graham 2022). Ami a nemek közti eltérést illeti, a nők valamelyest elégedetlenebbek az életükkel. Az anyagi nehézségek gyakorisága és az étellel való elégedettség közötti kapcsolat negatív, vagyis

³ Ez utóbbit az *1. táblázatban* nem közöljük, a későbbiekben még visszatérünk rá.

minél gyakrabban küzd valaki materiális problémákkal, annál kevésbé valószínű, hogy elégedett lesz az életével. Szintén megfelel a várakozásoknak, hogy a foglalkoztatottság pozitív hatással van az elégedettségre. A különböző adatfelvételi években szintén eltér az étellel való elégedettség. Míg 2015-ben enyhén pozitívabban tekintettek az életükre a megkérdezettek, mint 2012-ben, 2019-ben viszont már elégedetlenebbek voltak. A háztartás összetétele esetében a házasság vagy együttélés szignifikánsabb magasabb életelégedettséget eredményez, mint az egyedül élés, akár van gyermek, akár nincs.

1. táblázat. *Az étellel való elégedettséget magyarázó változók együtthatói*

Magyarázó változók	Együttható	Standard hiba
<i>Kor</i>	-0,019***	0,001
<i>Nő</i> (0=férfi)	-0,041**	0,012
<i>Iskolázottság</i>		
Alapfokú	ref.	
Középfokú	0,022	0,026
Felsőfokú	0,048	0,027
<i>Anyagi nehézségek</i>		
Rendszeresen előfordul	ref.	
Néha	0,368***	0,021
Szinte soha/soha	0,684***	0,020
<i>Foglalkoztatott</i> (0=nem dolgozik)	0,110***	0,015
<i>Háztartás összetétele</i>		
Egy fős háztartás	ref.	
Házasság vagy együttélés, gyermek nincs	0,080***	0,020
Egyedül élő szülő, egy vagy több gyerekkel	-0,050	0,027
Házasság vagy együttélés, egy vagy több gyerekkel	0,097***	0,019
Egyéb	-0,025	0,023
<i>Év</i>		
2012	ref.	
2015	0,065***	0,016
2019	-0,061***	0,015
<i>Város-dummyk</i>	igen	
N	35 891	
Pseudo R ²	0,067	

Forrás: Saját számítás a *Quality of Life in European Cities 2012, 2015 és 2019* adatfelvételek összevont, 16–35 évesekre vonatkozó adatai alapján, N=35576.

Megjegyzés: A függő változó az étellel való elégedettség. A magyarázó változók közül a városokat, a városok nagy száma miatt, ebben a táblázatban nem mutatjuk be. Szignifikancia szintek: *** $p < 0,001$; ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$.

5. Városi jellemzők hatása a fiatalok étellel való elégedettségére

Az előző fejezetben bemutatott regressziós modellben szerepeltek a városok hatását mérő (dummy) változók⁴ is. A város változóknak a regressziós modellel becsült együtthatója azt méri, hogy azonos egyéni jellemzőkkel rendelkező személy (átlagosan) mennyivel elégedettebb vagy kevésbé elégedett az adott városban, mint a referenciaként választott városban (jelen esetben az ausztriai Grazban). Az elemzés következő szakaszában ezeknek a városi együtthatóknak az összessége lesz az elemzés függő változója, és azt vizsgáljuk, hogy ezek a városok közötti különbségek a fiatalok elégedettségében, – amelyek tehát már nem vezethetők vissza az egyéni tényezők eltéréseire – mennyiben magyarázhatók a különböző városi jellemzőkkel.⁵

Legfontosabb magyarázó változóink egyrészt a városok gazdasági mutatói, másrészt a városi közszolgáltatások jellemzői, de figyelembe vesszük a sport- és kulturális létesítményekkel való elégedettséget és a városi környezet állapotát is. A városok gazdasági jellemzőit egyrészt objektív indikátorokkal, az egy főre jutó GDP-vel és a munkanélküliségi rátával mérjük. Emellett két szubjektív indikátor is rendelkezésünkre áll. A lakhatással kapcsolatos szubjektív vélemény azon fiatalok arányát mutatja a városban, akik nagyon egyetértenek azzal az állítással, hogy könnyű megfelelő áron lakást találni a városban. A helyi munkaerőpiaccal kapcsolatos szubjektív indikátor pedig azok arányát mutatja, akik szerint könnyű munkát találni a városban.

A városi közszolgáltatásokkal való elégedettséget a helyi oktatással, egészségüggyel, adminisztrációval és közösségi közlekedéssel nagyon elégedettek arányának átlagával mérjük. A sport- és kulturális létesítményekkel való elégedettség mutatóját az ezekkel a létesítményekkel nagyon elégedettek arányának átlaga, a városi környezet állapotával való elégedettségét pedig a zöld terekkel, a közterekkel, a levegő és az utcák tisztaságával, valamint a zajszinttel nagyon elégedettek arányának átlaga⁶ adja. A 2. táblázat azt mutatja, hogy a poszt-szocialista országok városai milyen helyezést foglalnak el a városok sorrendjében ezen ismérvek alapján (az egyes indikátorok értékei a *Függelék F1. táblázatában* láthatók).

⁴ Ezek a változók azt mutatják, hogy a kérdezett az adott városban lakik-e vagy sem.

⁵ Vagyis az egyes együtthatók a Graztól való különbséget mutatják. Mivel ez épp az egyik legmagasabb elégedettséggel rendelkező város, az együtthatók többnyire negatívak.

⁶ A kérdőívben négyfokú skálán mérték az elégedettséget, melynek értékei az alábbiak voltak: 'egyáltalán nem elégedett', 'inkább nem elégedett', 'inkább elégedett' és 'nagyon elégedett'. A nagyon elégedettek aránya tehát azt mutatja meg, hogy a válaszadók közül hányan jelölték a legutóbbi értéket a megkérdezéskor.

2. táblázat. *A posztszocialista országok városainak helyezése a városi jellemzők szerinti sorrendben (1. – legjobb helyezés, 69. – legrosszabb helyezés), 2012–2019*

Városok	GDP/fő	Munka- nélküli- ségi ráta ^a	„Könnyű munkát találni”	„Könnyű lakást találni”	Elégedettség a ...			Élettel való elége- dedtség
					közszol- gáltatá- sokkal	létesít- mények- kel	környe- zettel	
Pozsony	6.	5.	3.	61.	65.	66.	64.	45.
Prága	15.	2.	1.	42.	23.	6.	43.	38.
Varsó	19.	1.	8.	51.	56.	40.	58.	32.
Ljubljana	26.	20.	53.	52.	34.	34.	19.	25.
Tallinn	27.	13.	5.	47.	57.	27.	40.	46.
Vilnius	33.	36.	6.	33.	58.	47.	35.	19.
Budapest	34.	12.	43.	28.	61.	46.	54.	67.
Szófia	47.	11.	13.	24.	64.	68.	69.	66.
Riga	52.	38.	22.	43.	59.	53.	49.	57.
Zágráb	54.	59.	52.	26.	53.	56.	36.	28.
Krakkó	55.	27.	28.	41.	50.	21.	50.	47.
Gdansk	57.	21.	20.	34.	51.	28.	45.	37.
Ostrava	61.	31.	58.	7.	20.	14.	47.	33.
Bialystok	66.	22.	60.	14.	52.	45.	16.	41.
Miskolc	67.	48.	66.	11.	63.	59.	52.	68.
Burgas	68.	41.	41.	17.	35.	41.	55.	40.

Forrás: OECD Metropolitan Database (GDP/fő és munkanélküliségi ráta) és saját számítás a Quality of Life in European Cities 2012, 2015 és 2019 adatfelvételek összevont, 16–35 évesekre vonatkozó adatai alapján.

Megjegyzés: ^a: A munkanélküliségi ráta esetében a legalacsonyabb rátával rendelkező ország került az első helyre.

Az összes város közül az egy főre jutó GDP alapján Luxembourg áll az első helyen Münchent és Genfet megelőzve. A posztszocialista országok városai közül Pozsony helyzete a legkedvezőbb, az összes város közül a 6. legmagasabb értékkel, Budapest a középmezőnyben helyezkedik el, a 65 város közül 34. helyezéssel. A posztszocialista országok fővárosai közül Szófia, Riga és Zágráb rendelkezik alacsonyabb egy főre jutó GDP-vel Budapestnél. Miskolc ugyanakkor e tekintetben a kutatásban szereplő városok közül a harmadik legrosszabb helyzetben lévő város. A munkanélküliségi ráta értéke Varsóban a legalacsonyabb és Prágában a második legalacsonyabb az összes város között, de Budapest helyzete is kedvező, az összes város között elfoglalt 12. pozíció a posztszocialista városok között a negyedik legjobb helyezés. Miskolc 48. helyezése a 69 város közül ugyanakkor ismét a második legrosszabb helyezés a posztszocialista városok között.

A különböző gazdasági jellemzők között számottevő korreláció figyelhető meg. A magasabb egy főre jutó GDP-vel rendelkező városokban kedvezőbb a munkaerő-piaci lehetőségek megítélése a fiatalok körében, nagyobb arányban gondolják, hogy könnyű munkát találni a városban (korrelációs index = 0,5). Ugyanakkor a város fejlettsége negatív összefüggésben áll a lakhatás szubjektív indikátorával: minél magasabb egy város GDP-je, annál alacsonyabb azon fiatalok aránya, akik egyetértenek azzal, hogy könnyű megfizethető áron lakást találni a városban (lásd *1. ábra*). Adataink alapján is kimutatható tehát a városi fejlettség egyik árnyoldala, amely magas lakhatási költségekben fejeződik ki. Budapest és Miskolc helyzete ebből a szempontból tipikusnak mondható: mindkét város közel van a két változó kapcsolatát mutató trendvonalhoz.

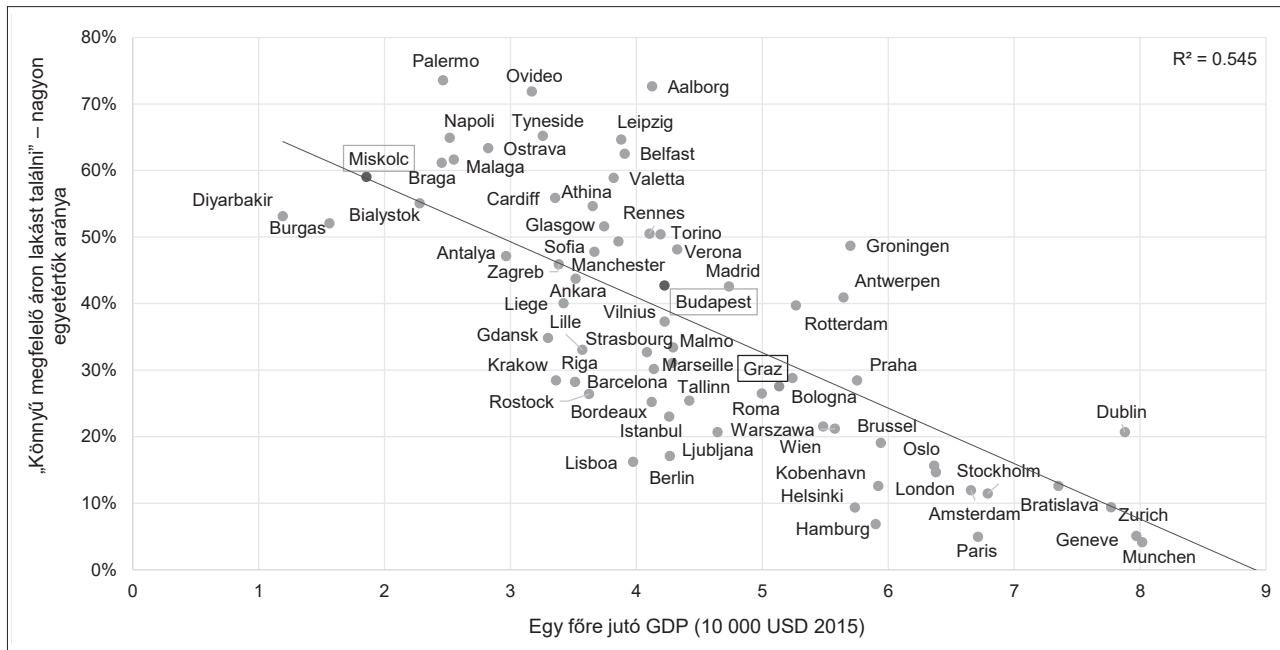
A közszolgáltatásokkal leginkább a Zürichben, Bécsben és Groningenben élő fiatalok elégedettek, míg Palermo, Nápoly és Róma fiataljai a leginkább elégedetlenek. A posztszocialista városok közül a cseh városok fiataljai a leginkább elégedettek a közszolgáltatásokkal: Ostrava a 20., Prága a 23. helyet foglalja el a rangsorban. A közszolgáltatásokkal leginkább elégedetlenek a Pozsonyban (65. hely) és Szófiában (64. hely) élő fiatalok, de Budapest (61. hely) és Miskolc (63. hely) is a rangsor vége felé helyezkedik el. Magasabb egy főre jutó GDP-vel rendelkező városokban a fiatalok általában a közszolgáltatások minőségével is elégedettebbek (lásd *2. ábra*). A magyar városok ebből a szempontból rosszabbul teljesítenek, az egy főre jutó GDP értékhez képest alacsony a közszolgáltatásokkal nagyon elégedettek aránya.

Az étellel való elégedettség tekintetében a legmagasabb városi elégedettség értékeket – tehát, hogy a fiatalok mennyire elégedettek az életükkel az adott városban, kontrollálva a társadalmi-demográfiai-gazdasági helyzetre – Reykjavík, Koppenhága, Aalborg és Graz kapta, míg a lista alján a két magyar város, Budapest és Miskolc, valamint Athén, illetve annak külvárosa találhatóak. A többi visegrádi ország fővárosai a középmezőnyben helyezkednek el: Pozsony a 45., Prága a 38., míg Varsó a 32. legmagasabb értékkel rendelkezik.

Összehasonlítva a városi elégedettséget a városi szintű egy főre jutó GDP-vel és a munkanélküli rátával, viszonylag gyenge, a korrelációs index értéke 0,2 körül alakul. Előbbi esetben ez a korreláció pozitív, míg utóbbi esetben negatív. Ebből arra következtethetünk, hogy van ugyan valamekkora összefüggés az értékek között, de sem a GDP, sem a munkanélküliségi ráta nem határozza meg egyértelműen, hogy a város lakói mennyire lesznek nagyon elégedettek az életükkel.

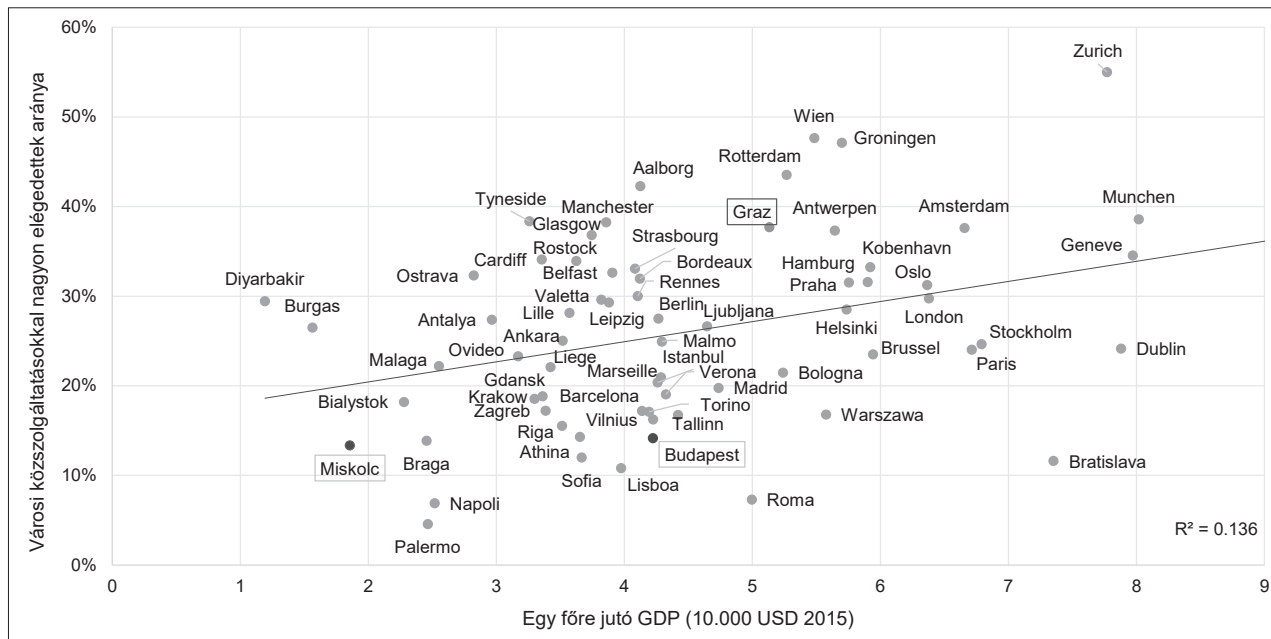
Valamivel erősebb, 0,3 a korreláció, ha az étellel való elégedettséget a munkahelyek elérhetőségének szubjektív megítélésével hasonlítjuk össze (*3. ábra*), ám a mintázatok nem térnek el jelentősen az eddigiektől. Az összefüggés pozitív, vagyis minél többen látják könnyűnek a munkakeresést egy adott városon belül, annál magasabb az étellel való elégedettség.

1. ábra. Az egy főre jutó GDP és a lakhatás szubjektív indikátorának összefüggése, 2012–2019

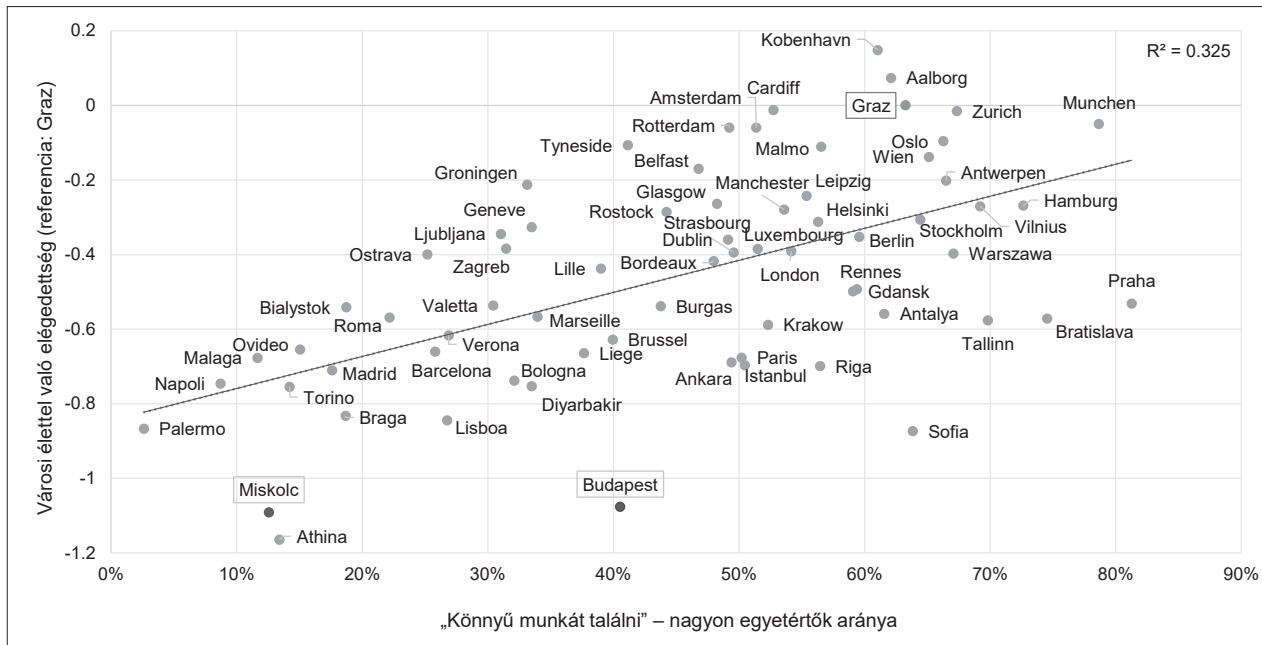
Forrás: OECD Metropolitan Database (GDP/fő) és saját számítás a *Quality of Life in European Cities 2012, 2015* és 2019 adatfelvételek összevont, 16–35 évesekre vonatkozó adatai alapján.

2. ábra. Egy főre jutó GDP és a közszolgáltatásokkal való elégedettség összefüggése, 2012–2019

Forrás: OECD Metropolitan Database (GDP/fő) és saját számítás és *Quality of Life in European Cities 2012, 2015 és 2019* adatfelvételek összevont, 16–35 évesekre vonatkozó adatai alapján.

3. ábra. Az állások elérhetőségének megítélése és az étellel való elégedettség összefüggése, 2012–2019

Forrás: Saját számítás a *Quality of Life in European Cities 2012, 2015* és *2019* adatfelvételek összevont, 16–35 évesekre vonatkozó adatai alapján.
 Megjegyzés: A városi étellel való elégedettséget rangsor probit modellel határoztuk meg (lásd 1. táblázat). Az összehasonlítás alapja Graz. Kontrollváltozóink: iskolázottság, kor, anyagi nehézségek előfordulása, foglalkoztatottság, adatfelvétel éve, háztartás összetétele.

Némiképp meglepőbb eredményre jutunk, ha a magyarázó változónk az, hogy mennyire könnyű lakást találni az adott településen. Ebben az esetben ugyanis a korreláció nullához közeli érték.

A városi közszolgáltatásokkal, a sport- és kulturális létesítményekkel, illetve a városi környezet állapotával való elégedettség már jóval erősebb korrelációt mutat a fiatalok étellel való elégedettségével (0,5 és 0,6 közötti korrelációs index). Budapest és Miskolc azonban mindhárom esetben a korrelációs egyenes alatt maradnak. A városi közszolgáltatások, a sport- és kulturális létesítmények, valamint a környezet állapotát illetően Budapest és Miskolc a mezőny hátsó felében található, azonban mint korábban láthattuk, az étellel való elégedettséget tekintve az utolsó helyeken található a két magyar város, így a városok viszonylag negatív megítélése még így is felülmúlja azt, hogy a fiatalok személyes életüket értékelik.

Hasonlóan a két magyar városhoz, Prága is a korrelációs egyenes alatt helyezkedik el, amikor a közszolgáltatásokat és a létesítményeket vesszük figyelembe, viszont a korrelációs egyenesen fekszik, amikor a városi környezetet. Prága azonban mindhárom szempontból jelentősen jobban teljesít, mint Budapest és Miskolc. A másik két visegrádi főváros, Varsó és Pozsony lakói viszont annak ellenére is viszonylag elégedettek az életükkel, hogy véleményük a közszolgáltatásokat, létesítményeket és városi környezetet tekintve nem térnek el jelentősen Budapesttől, sőt, Pozsony mindhárom szempontból a mezőny végén található. Ily módon az utóbbi két város mindhárom korreláció esetében az egyenes fölött helyezkedik el.

Hogy részletesebb képet kapjunk, a fenti összefüggéseket megvizsgáltuk lineáris regressziós eljárással is. Ezekben a modellekben az elemzési egység a város, és a fiatalok elégedettségében mutatkozó városok közötti eltéréseket⁷ magyarázzuk a különböző városi jellemzőkkel. A regressziós elemzés eredményeit a 3. és 4. táblázatban foglaljuk össze.

Egyesével vizsgálva mind a helyi egy főre jutó GDP, mind a munkanélküliségi ráta szignifikáns hatással van az étellel való elégedettségre (3. táblázat). Ugyanígy szignifikáns a hatás, ha a két változót egyszerre vizsgáljuk, habár ebben az esetben a GDP hatása mérséklődik, amiből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a GDP hatása részben az alacsonyabb munkanélküliségen keresztül érvényesül. Amennyiben azonban a modellt kibővítjük egyesével a város különböző tényezőinek (közszolgáltatások, sport- és kulturális létesítmények, városi környezet, munkakeresés) szubjektív megítélésével, a GDP hatása minden esetben megszűnik. Egyetlen kivétel van ez alól, a lakáskeresés könnyűségének szubjektív megítélése, ami, a korrelációelemzéshez hasonlóan, nem mutat szignifikáns hatást. Ebben az esetben azonban a GDP hatása megmarad.

⁷ Hangsúlyozzuk, hogy itt az egyéni jellemzők hatásának kiszűrése után fennálló, városok közötti eltérésekről van szó az étellel való elégedettség tekintetében.

3. táblázat. *A városi jellemzők étellel való elégedettségre gyakorolt hatása (lineáris regresszió együtthatói)*

Városi jellemzők	1. modell	2. modell	3. modell	4. modell	5. modell	6. modell	7. modell
GDP/fő	0,070***	0,040*	0,027	0,057*	0,014	0,023	0,019
Munkanélküliségi ráta		-0,022**	-0,010	-0,023**	-0,011*	-0,006	-0,013*
„Könnyű munkát találni” egyetértés			0,561*				
„Könnyű lakást találni” egyetértés				0,217			
Közszolgáltatásokkal való elégedettség					1,812***		
Létesítményekkel való elégedettség						1,705***	
Városi környezettel való elégedettség							1,936***
N	69	67	67	67	67	67	67
R ²	0,17	0,29	0,36	0,30	0,64	0,60	0,65

Forrás: Saját számítás a *Quality of Life in European Cities 2012, 2015 és 2019* adatfelvételek összevont, 16–35 évesekre vonatkozó adatai és az *OECD Metropolitan Database* (GDP/fő, munkanélküliségi ráta) alapján.

Megjegyzés: A függő változó értékeit, a városok étellel való elégedettségét rangsor probit modellel határoztuk meg (lásd 1. táblázat). Az összehasonlítás alapja Graz. Kontrollváltozóink: iskolázottság, kor, anyagi nehézségek előfordulása, foglalkoztatottság, adatfelvétel éve, háztartás összetétele. Szignifikancia szintek: *** $p < 0,001$; ** $p < 0,01$; * $p < 0,05$.

Ami a munkanélküliségi rátát illeti, szignifikáns marad a hatása a közszolgáltatások, a környezeti tényezők, valamint a lakáskeresés esetében, ám nem marad szignifikáns a sport- és kulturális létesítmények és az álláskeresés szubjektív megítélésének bevonását követően. Összességében tehát elmondhatjuk, hogy a GDP ugyan hat az étellel való elégedettségre, azonban nem önmagában, hanem részben a munkanélküliségi mutatón, részben pedig a városi intézményeken, közpolitikákon, környezeti tényezőkön keresztül.

Utolsó lépésként nézzük, mi történik, ha az összes változó hatását vizsgáljuk egyszerre, valamint bevonjuk kontrollváltozóként az eddigiek mellé a népességet is (4. táblázat). Mint láthatjuk, egyetlen értékünk maradt csak szignifikáns: a közszolgáltatásokkal és a városi környezettel való elégedettség hatása.

Ez a regressziós modell ugyanakkor alkalmas arra is, hogy megbecsüljük az egyes városok értékeit a magyarázó változók alapján, és megnézzük, mekkora a különbség a valós értékhez képest egyes városok esetében (lásd 5. ábra). Mint láthatjuk, a korreláció a becsült értékek és a valós értékek között viszonylag magas, ami azt jelenti, hogy a modellünk jól működik: a GDP-vel,

4. táblázat. *Az városi jellemzők étellel való elégedettségre gyakorolt hatása, amennyiben mindegyiket bevonjuk a modellbe (lineáris regresszió együtthatói)*

Városi jellemzők	Együttható	p-érték
GDP/fő	0,004	0,823
Munkanélküliség	-0,001	0,812
Népesség	0,000	0,204
„Könnyű munkát találni”, egyetértés	0,231	0,159
„Könnyű lakást találni”, egyetértés	-0,136	0,448
Közszolgáltatásokkal való elégedettség	0,824	0,023
Létesítményekkel való elégedettség	0,487	0,159
Városi környezettel való elégedettség	0,790	0,053
Konstans (N = 67)	-1,072	0,000
R ²	0,72	

Forrás: Saját számítás a *Quality of Life in European Cities 2012, 2015 és 2019* adatfelvételek összevont, 16–35 évesekre vonatkozó adatai és az *OECD Metropolitan Database* (GDP/fő, munkanélküliségi ráta) alapján.

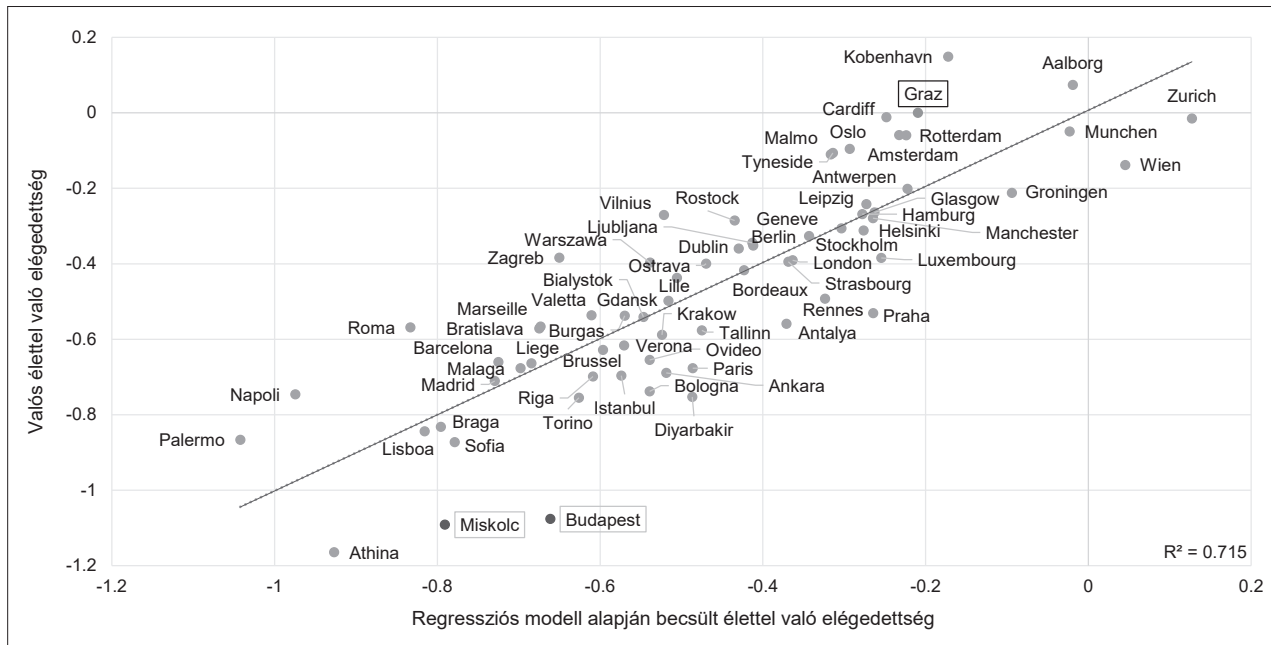
Megjegyzés: A függő változó értékeit, a városok étellel való elégedettségét rangsor probit modellel határoztuk meg (lásd 1. táblázat). Az összehasonlítás alapja Graz. Kontrollváltozóink: iskolázottság, kor, anyagi nehézségek előfordulása, foglalkoztatottság, adatfelvétel éve, háztartás összetétele.

munkanélküliségi rátával és az egyéb, szubjektív tényezőkkel jól meg tudjuk becsülni, hogy mekkora egy adott városban az étellel való elégedettség. Kisebb eltérések azonban vannak.

Egyes városokban ugyan a modell alapján alacsony értéket becsültünk, valamelyest azonban pozitívabb a valós helyzet, az emberek elégedettebbek az életükkel, mint várnánk. Ilyenek például Róma, Nápoly vagy Palermo.⁸ Néhány városban magas értéket vártunk, de a valós helyzet még annál is pozitívabb. Ilyenek Aalborg, Koppenhága, vagy éppen Graz. Néhány város, noha nagyon magas értéket várnánk tőlük a modell alapján, némiképp negatívabbak. Ilyenek például Bécs, Zürich és Groningen. A legrosszabb helyzetben azok a városok vannak, ahol a modell alapján viszonylag alacsony értéket várunk, de még annál is kedvezőtlenebb a valós helyzet. Athén mellett ilyen a minta két magyar városa: Miskolc és Budapest. Ebben a két városban a legnagyobb a különbség a becsült étellel való elégedettség és a valós étellel való elégedettség között. A többi visegrádi ország fővárosai közül Pozsony enyhén, Varsó megítélése jelentősen pozitívabb, mint ahogy azt a becsült érték alapján várnánk, míg Prága megítélése jelentősen negatívabb a vártnál.

⁸ Érdekes módon az objektíven jobb helyzetű olasz városok, Torinó és Bologna viszont a korrelációs egyenes alatt helyezkednek el.

5. ábra. Korreláció az étellel való elégedettség becscült értéke és az étellel való elégedettség között, 2012–2019

Forrás: Saját számítás a *Quality of Life in European Cities 2012, 2015 és 2019* adatfelvételek összevont, 16–35 évesekre vonatkozó adatai és az *OECD Metropolitan Database* (GDP/fő, munkanélküliségi ráta) alapján, N=69.

Megjegyzés: A városok étellel való elégedettségét rangsor probit modellel határoztuk meg (lásd 1. táblázat). Az összehasonlítás alapja Graz. Kontrollváltozóink: iskolázottság, kor, anyagi nehézségek előfordulása, foglalkoztatottság, adatfelvétel éve, háztartás összetétele.

6. Összefoglalás

Az eredmények szerint tehát számítanak a városi szintű jellemzők a fiatalok étellel való elégedettségének alakulásában. A magasabb egy főre jutó GDP általában magasabb étellel való elégedettséget is eredményez. A magas GDP azonban nem önmagában fontos, hanem részben azért, mert ezekben a városokban alacsonyabb a munkanélküliség, részben pedig azért, mert ezek a városok jobb minőségű közszolgáltatásokkal, létesítményekkel és élhetőbb környezettel tudják biztosítani a városlakók elégedettségét. A magasabb városi fejlettség nehezebben megfizethető lakhatással jár együtt, ugyanakkor érdekes módon eredményeink szerint ez nem csökkenti számottevően az étellel való elégedettséget a fiatalok körében.

Vizsgálatunkban külön hangsúlyt fektettünk a visegrádi országokra, azon belül pedig Magyarországra. Budapest és Miskolc Athén után a legelégedetlenebb városok. Habár mindkét város, különösen Miskolc, valóban meglehetősen rossz mutatókkal rendelkezik a városi jellemzőket illetően, az étellel való elégedtség még annál is jóval alacsonyabb a fiatalok körében, mint azt a jellemzők alapján várni lehetne. Pozsonyban, Varsóban és Prágában mind a városi szintű mutatók, mind az étellel való elégedettség magasabbak.

Elemzésünkben a 2012 és 2019 közötti, tehát a Covid-járványt megelőző időszakot vizsgáltuk. A járvány nyomán kibontakozó gazdasági válság a fiatalokat is hátrányosan érintette. A járvány első hullámának hatására vonatkozó becslések szerint a 16–24 évesek körében a munkajövedelem kiesése az EU-ban több mint kétszer akkora volt, mint a 25–64 éves felnőtt munkavállalók körében (Eurostat 2021), ami összefügg azzal, hogy a fiatalok felülreprezentáltak voltak a válság által jobban érintett ágazatokban. Arra vonatkozóan azonban, hogy a pandémia nyomán kibontakozó válság hogyan hatott a fiatalok étellel való elégedettségére és annak a városi jellemzőkkel való összefüggésére, jelen pillanatban nem állnak rendelkezésre kutatási adatok.

Irodalom

- Acolin, A. – V. Reina (2022): Housing cost burden and life satisfaction. *Journal of Housing and the Built Environment*, 2022/01, DOI: <https://doi.org/10.1007/s10901-021-09921-1>.
- Blanchflower, D. G. – C. L. Graham (2022): The mid-life dip in well-being: A critique. *Social Indicators Research*, Vol. 161, No. 1., 287–344. p., DOI: <https://doi.org/10.1007/s11205-021-02773-w>.
- Eurostat (2021): Impact of COVID-19 on employment income – Advanced estimates. Eurostat Statistics Explained website, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Impact_of_COVID-19_on_employment_income_-_advanced_estimates
- Florida, R. – C. Mellander – P. J. Rentfrow (2013): The happiness of cities. *Regional Studies*, Vol. 47, No. 4., 613–627. p., DOI: <https://doi.org/10.1080/00343404.2011.589830>.
- Gajdoš, J. – O. Hudec (2020): European cities: What matters for subjective well-being? Theoretical and Empirical Researches in Urban Management, Vol. 15, No. 4., 5–20. p.
- Gangl, M. (2006): Scar effects of unemployment: An assessment of institutional complementarities. *American Sociological Review*, Vol. 71, No. 6., 986–1013. p.
- Glaeser, E. L. (2020): Urbanization and its discontents. *Eastern Economic Journal*, Vol. 46, No. 2., 191–218. p., DOI: <https://doi.org/10.1057/s41302-020-00167-3>.
- Medgyesi, M. (2018): Inequality of outcomes and opportunities among the young. In: Carmo, R. – C. Rio – M. Medgyesi (eds.): *Reducing inequalities*. Cham, SW: Palgrave Macmillan, DOI: doi.org/10.1007/978-3-319-65006-7_8.
- Medgyesi, M. (2019): The situation of young people in Europe during and after the economic crisis. In: Tóth, I. Gy. (ed.): *Hungarian Social Report 2019*. Budapest: TÁRKI Social Research Institute, 163–176. p.
- Moeinaddini, M. – Z. Asadi-Shekari – M. Aghaabbasi – I. Saadi – M. Z. Shah – M. Cools (2020): Applying non-parametric models to explore urban life satisfaction in European cities. *Cities*, Vol. 105., DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2020.102851>.
- OECD (2020): *How's life?* Paris: OECD, DOI: <https://doi.org/10.1787/9870c393-en>.
- Okulicz-Kozaryn, A. – R. R. Valente (2019): Livability and subjective well-being across European cities. *Applied Research in Quality of Life*, Vol. 14, No. 1., 197–220. p., DOI: <https://doi.org/10.1007/s11482-017-9587-7>.
- Olsen, J. R. – N. Nicholls – R. Mitchell (2019): Are urban landscapes associated with reported life satisfaction and inequalities in life satisfaction at the city level? A cross-sectional study of 66 European cities. *Social Science & Medicine*, Vol. 226., 263–274. p., DOI: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2019.03.009>.
- O'Reilly, J. – W. Eichhorst – A. Gábos – K. Hadjivassiliou – D. Lain – J. Leschke – S. McGuinness – L. M. Kureková – T. Nazio – R. Ortlieb – H. Russell – P. Villa (2015): Five characteristics of youth unemployment in Europe. *SAGE Open*, Vol. 5, No. 1., 1–19. p.
- Ritchie, H. – M. Roser – E. Ortiz-Ospina (2015): *Suicide*. <https://ourworldindata.org/suicide> (Letöltés dátuma: 2022. 07. 23.)
- Unt, M. – M. Gebel – S. Bertolini – V. Deliyanni-Kouimtzi – D. Hofäcker (eds. 2021): *Social exclusion of youth in Europe. The multifaceted consequences of labour market insecurity*. Bristol, UK: Bristol University Press.
- Węziak-Białowska, D. (2016): Quality of life in cities – Empirical evidence in comparative European perspective. *Cities*, Vol. 58., 87–96. p., DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cities.2016.05.016>.

Függelék

F1. táblázat. *A posztoszocialista országok városainak jellemzői (%)*

Városok	GDP/fő (10.000 USD)	Munka- nélküliségi ráta	„Könnyű munkát találni”	„Könnyű lakást találni”	Elégedettség a ...		
					közszol- gáltatá- sokkal	létesítmé- nyekkel	környe- zettel
Pozsony	7,35	4,60	75	13	12	16	10
Prága	5,75	2,80	81	28	32	49	22
Varsó	5,58	2,47	67	21	17	31	16
Ljubljana	4,65	6,43	31	21	27	34	30
Tallinn	4,42	5,87	70	25	17	35	22
Vilnius	4,22	8,43	69	37	16	28	23
Budapest	4,22	5,80	41	43	14	29	16
Szófia	3,67	5,80	64	48	12	14	7
Zágráb	3,38	13,27	31	46	17	23	23
Krakkó	3,36	6,97	52	28	19	39	19
Gdansk	3,30	6,43	59	35	19	35	21
Ostrava	2,82	7,20	25	63	32	44	20
Białystok	2,28	6,57	19	55	18	29	32
Miskolc	1,86	10,13	13	59	13	22	16
Burgas	1,56	8,93	44	52	26	31	16

Forrás: OECD Metropolitan Database (GDP/fő, munkanélküliségi ráta), valamint saját számítás a Quality of Life in European Cities 2012, 2015 és 2019 adatfelvételek összevont, 16–35 évesekre vonatkozó adatai alapján, N=69.

F2. táblázat. *Közszolgáltatásokkal való elégedettség a poszt szocialista városokban – adott szolgáltatással nagyon elégedettek aránya (%)*

Városok	Közlekedés	Oktatás	Egészségügy	Adminisztráció	Átlag
Ostrava	39	44	40	6	32
Prága	45	41	33	8	32
Ljubljana	32	37	27	10	27
Burgas	46	30	11	19	26
Krakkó	26	28	11	10	19
Gdansk	29	24	10	11	19
Bialystok	28	27	8	10	18
Zágráb	21	21	18	8	17
Varsó	27	23	9	7	17
Tallinn	21	22	13	11	17
Vilnius	20	21	14	10	16
Riga	23	20	11	8	16
<i>Budapest</i>	<i>16</i>	<i>18</i>	<i>8</i>	<i>15</i>	<i>14</i>
<i>Miskolc</i>	<i>15</i>	<i>18</i>	<i>5</i>	<i>15</i>	<i>13</i>
Szófia	18	13	8	9	12
Pozsony	12	15	8	11	12

Forrás: Saját számítás a *Quality of Life in European Cities 2012, 2015 és 2019* adatfelvételek összevont, 16–35 évesekre vonatkozó adatai alapján, N=69.

